

Του Γιάννη Βαρουφάκη

Όσον αφορά τις πολιτικές λιτότητας, ναι, κάνουν όλοι λάθος

«Είναι δυνατόν όλες οι κυβερνήσεις των χωρών εκατέρωθεν του Ατλαντικού να σφάλουν ταυτόχρονα, επιβάλλοντας στους λαούς τους πολιτικές λιτότητας; Μόνον εσείς, οι μονίμως “διαφωνούντες”, έχετε δίκιο;». Πρόκειται για ένα αμείλικτο ερώτημα που μου τίθεται ευλόγως και συχνά. Η απάντηση που δίνω είναι καταφατική: «Ναι, είναι δυνατόν!». Ακούγεται αλαζονικό, αλλά αν προσεγγίσουμε το ερώτημα, τόσο ιστορικά όσο και λογικά, η καταφατική απάντηση είναι κάτι παραπάνω από θεμιτή.

Πρόκειται για ένα αμείλικτο ερώτημα που μου τίθεται ευλόγως και συχνά. Η απάντηση που δίνω είναι καταφατική: «Ναι, είναι δυνατόν!». Ακούγεται αλαζονικό, αλλά αν προσεγγίσουμε το ερώτημα, τόσο ιστορικά όσο και λογικά, η καταφατική απάντηση είναι κάτι παραπάνω από θεμιτή. Πράγματι, όλες οι κυβερνήσεις της Ευρωζώνης, της Βρετανίας και της Αμερικής έχουν στραφεί, μετά το 2009, σε πολιτικές λιτότητας. Άλλες κυβερνήσεις επειδή πιστεύουν στη λιτότητα, παρόλο που δεν τους επιβάλλεται εκ των πραγμάτων (π.χ. Γερμανία), άλλες επειδή τους την επιβάλλουν οι ισχυροί (π.χ. ευρωπαϊκή περιφέρεια), και τουλάχιστον μία κυβέρνηση που σέρνεται χειροπόδαρα, ενάντια στη βούλησή της, προς πολιτικές λιτότητας λόγω εσωτερικού πολιτικού και συνταγματικού αδιεξόδου (αναφέρομαι, βεβαίως, στις ΗΠΑ). Μπορεί τόσοι Πρόεδροι, πρωθυπουργοί και υπουργοί Οικονομικών να έχουν άδικο σε τούτη τη δύσκολη μετά το 2008 εποχή; Πριν απαντήσουμε,

Όσον αφορά τις πολιτικές λιτότητας, ναι, κάνουν όλοι λάθος

Συντάχθηκε απο τον/την | News | Απόψεις σας
Πέμπτη, 17 Ιανουάριος 2013 02:12 -

μια ιστορική παρατήρηση: προ του 2008, όλες αυτές οι χώρες είχαν κυβερνήσεις που, στη σφαίρα της οικονομικής πολιτικής, εφαρμόζαν σχεδόν πανομοιότυπες πολιτικές, οι οποίες αποδείχτηκαν καταστροφικές τόσο για τους λαούς τους όσο και για τη διεθνή οικονομία. Αγκάλιασαν ως θεόπεμπτο δώρο την ασυδοσία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, θεώρησαν ότι η υστέρηση των χαμηλότερων εισοδημάτων (ιδίως των βασικών μισθών) μπορούσε να εξισορροπηθεί από τη μείωση των επιτοκίων (κάτι που έστρεψε τα πλήθη στον δανεισμό, που στόχο είχε την ικανοποίηση των βασικών αναγκών), έλαβαν ως δεδομένο ότι οι αγορές εξισορροπούνται αυτόματα εντός κι εκτός νομισματικών ενώσεων.

Προ του 2008, λοιπόν, τόσοι Πρόεδροι, πρωθυπουργοί και υπουργοί Οικονομικών έσφαλλαν όλοι μαζί, κατά συρροή κι εξακολούθηση. Γιατί πρέπει τώρα να λάβουμε ως δεδομένο ότι η μεταξύ τους συμφωνία, ως προς την αναγκαιότητα και σοφία της γενικευμένης λιτότητας, δεν μπορεί να αποτελεί άλλο ένα συλλογικό λάθος; Ιστορικά, λοιπόν, το ότι όλες οι δυτικές κυβερνήσεις αποδέχονται διά βοής τις πολιτικές λιτότητας δεν αποτελεί απόδειξη, ούτε καν ένδειξη, ότι η λιτότητα ενδείκνυται ως η σώφρων οικονομική πολιτική. Θα ρωτήσει, όμως, κάποιος: αν η λιτότητα δεν είναι η βέλτιστη πολιτική, τότε γιατί δεν ξεφεύγει από την «αγέλη» της λιτότητας ούτε ένας πολιτικός ηγέτης; Γιατί, παραδείγματος χάριν, δεν είπε «όχι» στη λιτότητα ο κ. Ολάντ μετά την εκλογή του, δεδομένου μάλιστα ότι αυτό το «όχι» το βροντοφώναζε στη διάρκεια της προεκλογικής του καμπάνιας; Αν η λιτότητα υπονομεύει τη σταθεροποίηση, όπως ισχυριζόμαστε κάποιοι, γιατί δεν την απέρριψε ο κ. Ολάντ; Η επιτυχία της δικής του πολιτικής μη-λιτότητας δεν θα τον ενίσχυε; Μήπως το ότι αποδέχτηκε κι αυτός τη λιτότητα αποδεικνύει ότι δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική; Ότι η λιτότητα είναι η μοναδική, αν και επώδυνη, διέξοδος από την κρίση; Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι σαφέστατα αρνητική: είναι εύκολο να φανταστούμε περιστάσεις υπό τις οποίες η υιοθέτηση πολιτικών λιτότητας να εξυπηρετεί το στενό συμφέρον του κάθε πολιτικού ηγέτη, π.χ. του κ. Ολάντ, του κ. Σαμαρά, όντας καταστροφική για τον καθένα τους! Το κλασικό παράδειγμα μιας τέτοιας σύγκρουσης προσωπικού και συλλογικού συμφέροντος που δίνω στους φοιτητές μου έχει ως εξής: Έστω, τους λέω, ότι σας δίνω τη δυνατότητα άμεσης και αυτόματης βαθμολόγησης του εξαμήνου σας, ζητώντας από τον καθένα να γράψει σε ένα χαρτί το όνομά του, τον αριθμό μητρώου του κι έναν (ολόκληρο) αριθμό μεταξύ του 1 και του 9 (συμπεριλαμβανομένων των 1 και 9).

Κατόπιν, θα πάρω τον μέσο όρο των αριθμών που επιλέξατε, έστω Μ.Ο., και θα βαθμολογήσω τον καθένα σας με την εξής φόρμουλα: πολλαπλασιάζω το 11 με τον Μ.Ο. και αφαιρώ τον αριθμό που επιλέξατε. Κατόπιν, διαιρώ διά 10 και βρίσκω τον βαθμό σας. Είναι προφανές ότι αν όλοι οι φοιτητές επιλέξουν τον αριθμό 9, ο καθένας τους θα αριστεύσει, λαμβάνοντας βαθμό 9 (Μ.Ο.=9, $11 \times 9 = 99$ μείον το 9 που επέλεξε = 90, $\text{διά } 10 = 9$). Αντίστοιχα, αν όλοι επιλέξουν το 6, θα πάρουν όλοι 6, αν όλοι επιλέξουν το 3, θα πάρουν όλοι 3 κ.ο.κ.

Ερώτημα: Δεδομένου ότι όλοι θα αρίστευαν αν ο καθένας τους επέλεγε το 9, τι συμφέρει τον καθένα να κάνει; Έστω ότι σε μία τάξη εκατό φοιτητών ο Φώτης προσδοκά ότι όλοι οι συμφοιτητές του θα επιλέξουν το 9. Τι θα συμβεί αν εκείνος επιλέξει έναν μικρότερο αριθμό, π.χ. το 1; Τότε ο μέσος όρος Μ.Ο. θα ισούται με 8,92 ($9 \times 99 + 1$ διὰ 100) και ο Φώτης θα βαθμολογηθεί με 9,712 ($= 11 \times 8,92 - 1$), δηλαδή με 10, όταν οι υπόλοιποι συμφοιτητές του θα βαθμολογηθούν με 8,912 ($= 11 \times 8,92 - 9$), δηλαδή με 9. Άρα, αν ο Φώτης θεωρεί ότι όλοι οι άλλοι θα επιλέξουν τον αριθμό 9, εκείνον τον συμφέρει να επιλέξει τον αριθμό... 1 (καθώς έτσι θα λάβει το μοναδικό δεκάρι της τάξης). Το ίδιο, όμως, ισχύει αν προσδοκά ότι όλοι οι συμφοιτητές του θα επιλέξουν τον αριθμό 1: και πάλι τον συμφέρει να επιλέξει τον αριθμό 1 (καθώς οποιαδήποτε άλλη επιλογή θα τον σπρώξει σε βαθμό κάτω του ενός).

Όπερ μεθερμηνευόμενον, ό,τι αριθμό και να προσδοκά ο Φώτης ότι θα επιλέξουν οι συμφοιτητές του το στενό συμφέρον του είναι να επιλέξει τη μονάδα. Όμως –κι αυτό είναι το κλειδί της υπόθεσης–, αν κάτι τέτοιο ισχύει για τον Φώτη, τότε ισχύει για όλους τους φοιτητές. Έτσι, όλοι τους επιλέγουν, με απόλυτη επίγνωση του στενού τους συμφέροντος, τον αριθμό 1 και όλοι τους «κόβονται» με 1, παρά το γεγονός ότι θα μπορούσαν να αριστεύσουν (επιλέγοντας το 9). Να, λοιπόν, πώς είναι λογικά εφικτό όλοι οι Πρόεδροι, πρωθυπουργοί και υπουργοί Οικονομικών να επιλέγουν μια πολιτική (λιτότητας τώρα, απόλυτης ταύτισης με το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο προ του 2008) που είναι μεν συλλογικά καταστροφική, αλλά κανένας τους δεν τολμά να απεμπολήσει, παρόλο που το γνωρίζουν.

Τίποτε από τα παραπάνω δεν αποδεικνύει ότι η λιτότητα είναι εσφαλμένη οικονομική πολιτική στο πλαίσιο της κρίσης. Αυτό που αποδεικνύει είναι ότι, ναι, είναι απόλυτα θεμιτό να σφάλλουν συλλογικά και κατ' εξακολούθηση όλοι οι ηγέτες της Δύσης, υιοθετώντας τη γενικευμένη λιτότητα που παρατηρούμε όπου στρέψουμε τα μάτια μας.